

HAEMATITES optimus habetur friabilis, saturato colore niger, durus, & suopte ingenio æqualis, nulla forde admitta, nulloque zonarum discursu. Vim habet adstringentem, & exsiccantem, & exsiccantem aliquantum, extenuantemque. Oculorum cicatrices, & scabritiam cum melle purgat: cum lacte autem muliebri, lippitudini, fractis, & oculis cruore suffusis conuenit. Bibitur contra difficultatem urinae, & fluxiones mulierum in vino: & ab ijs, qui sanguinem reiecerunt, cum succo punici mali. Fiunt ex eo coticulae, & collyria oculorum vitijs apta. Vritur ut Phrygius, sine vino duntaxat. Modus vitionis est, vt modicè leuis fiat, & bullis quibusdam intumescat. Sunt qui hæmatiten ita adulterant. Densam glebam, rotundamque schisti lapidis, cuiusmodi sunt, quæ eius radices vocantur, in urceum figlini operis, qui feruentem cinerem contineat, condunt: paucaque interiecta mora eximunt, experiunturque si trita ad cotem hæmatitæ colorem reddat. quod si ita res se habet, reponunt: sin minus, iterum obruunt, & subinde conspicientes, periculum faciunt: siquidem in cinere diu dimissus, colore mutato diffunditur. Coarguitur malè confectus, primùm scissilibus venis: quippe in rectos uenarum discursus refringitur. At hæmatites longè secus se in colore habet: nanque hic floridum reddit, hæmatites verò saturatiorem, atque cinnabarin imitantem. Inuenitur in Sinopica rubrica. Fit & è magnete lapide, vehementer ambugo. In Aegypto sponte naturæ cum metallis enascitur.

Hæmatitæ lapidis confidens ratio.

Hæmatitæ vires ex Gal.

Hæmatitæ vires ex Alexandro.

Nomina.

HAEMATITES lapis, quo omnes in uniuersum medicæ officinæ abundant, quoque pictores, & lignarij fabri utuntur, uulgò uocatus Lapis, legitimus non est, de quo meminerunt Dioscorides, & Galenus. Quippe hic factitius est, ex uilissimo uulgari Armenio bolo, alijsque admixtis imposturis. Legitimus enim fossilis est, & sponte naturæ nascens in metallorum cuniculis: quæ fractus, sanguinem colore imitatur, unde & nomen, cum Græcis sanguis αἷμα dicatur. Huic persimilis est, quem Schistum uocant, cuius historiam, & uires statim post hunc scribit Dioscorides ob cognationis uinculum. Foditur hæmatites non modò in Aegypto, sed in pluribus Germaniæ, & Bohemiæ montibus, præsertim in Hercynia sylua: quin & in Italia Brixienfi agro, sed peregrinis bonitate cedentes. Variat tamen huic lapidi color, quoniam & niger, & flauus, & ferruginis instar, quibusdam insit, ut peritissimus æquè ac doctissimus Agricola in suis de fossilium natura libris diligenter adnotauit. Hæmatitæ uires memoriae prodidit Galenus lib. IX. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Porro talium quoque unus est hæmatites, quem uocant, à coloris similitudine id appellationis sortitus: sicut & galactites, quando & ipse in succum solutus, lacti similis conspicitur. Habet lapis hæmatites tantum frigiditatis, quantum habet adstrictionis. Meritò itaque ausi sunt medici oculo facul- 30
tibus lapidem miscere hæmatiten. Ac solo eo uti possis palpebris exasperatis: si quidem cum phlegmone aspera sint reddita, ex ouo ipsum diluens: ac si magis etiam, per fœni græci decoctum. Sin uerò citra phlegmonem, ex aqua. Incipito uerò semper à modicè humidis, per specillum infundens. Vbi autem, quod uires eius ferat, conspexeris, magis ac magis crassum efficies, ac tandem adeò crassum facies, ut specilli nucleo inungas, secundum subiectionem, aut euerfionem palpebræ. Hic idem lapis similiter in cote contritus, sanguinis excretioni conuenit, omnibusque ulceribus. Porro scelus, si ad tantum redactus fuerit lenorem, ut puluillum referat, reprimit exerescentia, atque eo nullus solo, atque per sese utitur. Ego uerò ad ea, quæ dixi, usus sum facultate eius ex gustu qualitate comperta, cum mox experientia periclitari uellem, nunquid rectè coniecissem. Et ipsa quidem oculorum ulcera, solus per se cicatrice includit (ut paulò antè comprehensum est) attritus, cæterum aut affusus, aut inunctus. nam & id experientia exploratum 40
habeo. hætenus Galenus. Miris item laudibus extulit hæmatite lapidem Alexander Trallianus, sic inquit. Ego sanè noui frequenter me sine theriaca, alijsque pretiosis antidotis multos curasse, lenibus usum medicamentis, & præsertim lapide hæmatite. Usus autem eo sum in his, qui largius sanguinem reiciebant, cum succo punici mali, & granis, uel cum succo polygonij: in quibus autem sanguis non copiosè euacuabatur, etiam ex aqua sola egelida. At lenigare ipsum curiose oportet, ut in tenuissimum puluerem redigatur, sitque æreus, & uento persimilis. Dedi ego ex eo scrupula quatuor, & paulò amplius minusue. Exhibui etiam ijs, qui pus expui ineeperant, ac mirum est, quomodo 50
ulcus exiccarit sanaueritque, ut non amplius pus generaretur, neque æger tussi in festaretur. Spectaui autem & aliud quendam ex his, quibus uas exesum erat, non modò particulas quasdam ex faucibus, sed etiam asperam arteriam expuentem, ac mirum quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicauerit. Nam & hic curatus est nobis non admodum etiam spernentibus. Exhibui autem agro potui medicamentum frequentius, ut commodius distribuere-
tur. Quare cum crebrò ipsum bibisset, tandem sumere ipsum fastidiuit. Excogitavi autem huiusmodi rationem, redactum in tenuissimum puluerem panniculo leuco imposui, & diligenter ipsum undiquaque constrictum, colligatumque in poculo, quod unum odoratum modicum haberet, suspendere permisi, idque per totam noctem iam inde ab ipso uespere: extraxi autem tenuem, æreamque eius partem, ut æger solam uini qualitatem perciperet. Ex hoc bibere quantum mane libenter habebat, ei præcepi, atque hoc sanè agendo, bibendoque, continuè, sanitatem recepit. Hoc autem morbo liberatus, idem præseruationis causa facere pergebat, bibebatque, donec etiam corpore probè permutato, consueta agendo uiribus se conflare sentiret. Hæc de lapide hæmatite à me uisa, & usu comprobata conscripsi. Hætenus Alexander lib. VII. cap. primo. Hic lapis Græcè Λίθος αἱματίτης uocatur: Latine, Lapis hæmatites: Arabicè, Scedenigi, Sadenigi, seu Alfadenege: Italicè, Pietra hematite: Germanicè, Bluotstein.

SCHISTOS lapis in Iberia Hispaniæ gignitur. Probatur maximè, qui croci colorem æmuletur, friabilis, suapte natura fissilis, concremento, & alterno cohærentium venarum discursu, pectinum modo, Ammoniaco fali similis. Vim exhibet hæmatitæ, sed ad omnia infirmiore. quin & caua replet muliebri lacte perfusus. ad prociencia, rupta, item genarum crassitiem, & vuas oculorum, magnopere efficax est.

30 SCHISTVM lapidem, quem tradidit Dioscorides gigni in Iberia, hætenus allatum in Italiam non vidimus. Fodi tamen hunc in pluribus Hercyniæ sylvæ locis in Germania, quin & in Bohemia author est clarissimus Agricola. Ceterum eum de uiribus cum hæmatite certet, hic eius vires nobis supplere poterit. Meminit Schisti lapidis Galenus lib. IX. simplicium medicamentorum, sic de eius uiribus differens. Lapidem hæmatitæ persimilem vim obtinet, uerum infirmiore, is qui uocatur schistus, ac post eum galactites. At melitites caliditatis etiam nonnihil, ut dixi, adiunxit. Ut itaque unusquisque ipsorum leuiter, ac sensim ab hæmatitæ facultate recedit, ita ad oculos similiter in usum ducitur: est tamen mitior. Porro mitiora remedia partibus etiãnum phlegmone afflictis semper gratiora sunt, atque iucundiora: ceterum liberis iam phlegmone partibus infirmiora, quàm quæ persanare ualeant. Λίθος σχιστός ita Græcis, ut Latinis Lapis schistus, & Italis Pietra scissile appellatur.

Schisti lapidis consideratio, & uires.

Nomina.

20 IN GAGATARVM lapidum genere, præferendus qui celeriter accenditur, & odorem bituminis reddit. Niger est plerunque, & squalidus, crustosus, perquam leuis. Vis ei molliendi, & discutendi. deprehendit fonticum morbum suffitus: recreatque vuluæ strangulationes: fugat serpentes nidore. podagricis medicaminibus, & acopis additur. In Cilicia nasci solet, quæ influens amnis in mare effunditur, proximè oppidum, quod Plagiopolis dicitur. uocatur autem & locus, & amnis Gagas, in cuius faucibus ij lapides inueniuntur.

30 LAPIDEM, quem Gagaten uocant, in comitatu Tirolensi Germaniæ non longè ab Aeniponte (Germani Ispbruch dicunt) in quodam torrentis alueo repertum, ostendit mihi primùm clarissimus medicus Ioannes Petrus Merenda Brixianus, nullis prorsus notis à Gagatæ historia disidentem. Nam præterquam quod igni admotus confestim accenditur, flammamque contrahit, ac bitumen redolet, squalidus est, & niger, crustosus, & perquam leuis. Hoc secatet in uniuersum Flandria, Cimbriaque, ubi lignorum penuria incolæ hoc tantum lapide ignem sibi comparant. Foditur hoc tempore etiam in Italia Brixiano agro, è cuius fodinis nuper ingentem glebam misit ad me Tridento Santus Santinus diligens pharmacopola ad Corallij insignium. Fuchsius uir alioqui eruditissimus magno errore putat (ut libro primo retulimus, cum de pissasphalto differeremus) Gagaten in Tirolensi comitatu repertum, esse pissasphaltum. Verum cur ego in hoc ab eo dissentiam, citato nuper loco latius ostendimus. Porro idem in libro de componendis medicamentis, quem nuper auctum edidit, Gagaten censet esse succinum illud nigrum, quod nobis uulgo Ambra nera uocatur. Sed in hoc similiter eum (pæce sua dixerim) hallucinari clarius esse opinor, quàm ut pluribus demonstratur. Nam ut omittam absurdum mihi planè uideri, quod succinum lapidis nomine digneur, illud non est squalidum, neque crustosum; sed in superficie potius læue, & lucidum satis apparet. Sunt qui existiment fossiles quosdam carbones, quos in pluribus locis effodi in Germania tradidit Georgius Agricola uir doctissimus, & in fossilibus medicamentis indagandis hodie facile princeps, esse lapidem Gagaten, quod carbones ij non aliter quàm è ligno parati igne accendantur. Veruntamen cum hi flammam non edant, nisi fossilibus excitentur, nec ullum bituminis odorem spirent, eorum opinio planè refellenda uidetur. Siquidem Gagates adeo bitumine prægnans est, ut accensus picis ferè modo flagret, & nigerrimum emittat fumum. Quin & oleum copiosum reddit, ubi utrisque organis conclusus, ignium uir peruritur. Hoc commendauit Mesues demoniacis, epilepticis, paralyticis, spasmicis, tetanicis, arthriticis, ab utero suffocatis, & conceptum non admittentibus. Quod tamen à carbonibus ijs elici non potest, cum omni penitus humore destituantur. Gagatæ historiam, & uires tradidit Galenus lib. IX. de simplicium medicamentorum facultatibus, his uerbis. Est & alius lapis colore atro, qui ubi igni admotus fuerit, persimilem bitumini odorem exhibet. quem Dioscorides, nonnullique alij in Lycia inueniri prodiderunt, ad fluuium nomine Gagatem, unde & ipsi lapidi nomenclaturam inditam dicunt. Ego tamen eum fluuium non uidi, tametsi parua nauicula totius Lyciæ litora legerim, quò uide licet, quæ in ea sunt, inspicerem. Crustaceos uerò lapides nigros, & qui in ignem additi exilem flammam ederent, complures Cæle Syria asportauit, natos in colle, mari mortuo, quod uocant circundato, quæ orientem spectat, ubi & bitumen est: eratque lapidum odor similis bitumini. Utebarque eis ad flatuosos tumores in genu diuturnos, & agrè curabiles, misit uidelicet facultatibus, quæ ad hoc symptoma probatæ fuerant. Planeque uisum est mihi euidentiore earum facultatem reddidisse. Misit uerò ipsum & Barbaro quam uocant, & palam medicamentum effectum est exicantius, adeo ut & sinus contraheret, nedum cruenta uulnera glutinaret, ad quæ competere maxime creditur. hætenus Galenus. Ceterum Plinius lib. XXXVI. cap. XIX. existimasse deprehenditur, quod quemadmodum in medicamentis sibi uiribus mutuis respondent Thracius lapis, & Gagates; ita uterque in aqua demersus accendatur, & conflagret, restinguatur uerò in oleo. Quod tamen falsum est: quandoquidem Dioscorides ubi memorie prodidisset Thracium lapidem iisdem uiribus esse præditum, quibus & Gagates; subdidit Thracio illud peculiare adscribi, quod

Gagatæ lapidis consideratio.

Fuchsi erroret.

Gagatæ historia, & uires ex Galeno.

Plinij lapsus.

Achatæ lapi-
dis historia, &
uires.

aqua demersus accendatur, & oleo restinguatur. quod tamen in Gagatæ non accidit. Vim Gagatæ admirandam esse Aëtius testis est lib. II. cap. XXI. quippe si igne inflammetur, merorq; restinguatur, exhibeaturq; id uinum cardiacis potandum, confestim leuantur, represso sudore, excitatoq; articularum pulsū. Nonnulli Gagaten ad pollicis tenuitatem terunt, septemq; continuis diebus colicis è uino propinant drachmæ unius pondere, & integram restituunt ualetudinem: poculum interim, quo laborantes bibunt, eiusdem uapore sufficientes. Sed quoniam Gagates ab quadam nominis similitudinem, lapidem ACHATEN ita ueteribus appellatum, mihi in mentem redegit, cum is laudetur ad uaria humani corporis incommoda, merito hic aliquid de eo nobis dicendum esse duximus. Repertus primum Achates est in Sicilia, iuxta Achaten fluuium, à quo nomen sibi uendicauit. Lapis hic uarijs constat coloribus, & se inuicem incurfantibus zonis, lineisq;, adeò ut quandoque uarias effingant imaginum formas, naturæ tantum penicillo. Id quod maximè testatur Plinius lib. XXVII. capite primo, ubi sic habet. Post hunc annulum regia fama est gemmæ Pyrrhi illius, qui aduersus Romanos bellum gessit. Nanque habuisse traditur Achaten, in qua nouem Musæ, & Apollo citharam tenens spectarentur, non arte, sed sponte naturæ, ita discurrentibus maculis, ut Musis quoq; singulis sua redderentur insignia. Hinc igitur creditum est antiquos uocasse Achaten uarijs, ac diuersis nominibus. Vocatur enim phassachates, cerachates, dendrachates, leucachates, hæmachates, corallachates, & id genus alijs: quòd quidam columbos, quidam cornua, alij arbores, alij sanguinem, nonnulli corallium coloribus præ se ferant. Prodest Achates (ut Plinius est author) contra scorpionum ictus. Quod in Siculis utique crediderim, quoniam primum eius prouinciæ afflatu scorpionum pestis extinguitur. Et in India inuenti contra eadem pollutent, & alijs magnis miraculis. Spectasse etiam prodest oculis. Sitim quoque sedant in os additi. Leoninæ pelles similes, potentiam ceteris ualidiorem habere contra scorpiones dicuntur. In Persis uerò suffitu, earum tempestates auerti, & præterea flumina sisti. Argumentum esse, si in feruentes cortinas additi, refrigerent. Sed ut profint, leoninis iubis alligandos. Abominantur hyænæ pelles similes, quòd domibus discordiales sint. Sed qui unico tantum colore notatur, inuitos athletas reddit. hætenus Plinius. Lapis, qui Græcis λίθος γαγάτης, Latinis lapis Gagates uocatur: Italis, pietra Gagatæ.

Nomina.

λίθος θρακίας. LAPIS THRACIUS,

CAP. CIIII.

LAPIS Thracias dictus, nascitur in flumine quodam Scythiæ, cui Ponto nomen est. Vis ei gagatæ. Traditur aqua accendi, & oleo restingui: quod in bitumine accidit.

Thracii lapi-
dis mentio ex
Galeno.

QUI THRACIUM lapidem ostenderet in Italia, hætenus profecto neminem inueni: nec qui illum alijs in regionibus se uidisse, aut inuenisse testetur, compertum habeo. Eius mentionem fecit Galenus unà cum gagatæ lib. IX. de simpl. medic. facultatibus, ubi ita scribit. Est & alius lapis, cuius meminit Nicander hunc in modum.

Si lapis uratur candenti Thracius igne, &
Post madefiat aqua, flagrabit totus: at idem
Mox oleo affuso, penitus restinguitur. adfert
Thracius hunc ad nos pastor de flumine, nomen
Cui Pontus.

Nomina.

Verum nullus eius in medicina usus: neq; Nicander præter graueolentiam, quæ suffitu feras fugat, quicquam ei adscripsit. hæc Galenus. Ceterum nos Thracij lapidis historiam potius fabulosam, quam ueram censemus. Eius nomen Græcum λίθος θρακίας: Latinum, lapis Thracius: Italicum, pietra Thracia.

λίθος μαγνήτης. LAPIS MAGNES.

CAP. CV.

MAGNES lapis optimus est, qui ferrum facillè trahit, colore ad cæruleum vergente, densus, nec admodum grauis. Datur cum aqua multa trium obolorum pondere, ut crassos humores eliciat. Sunt qui magnetem crematum pro hæmatite uendant.

Magnetis la-
pidis historia.

MAGNES lapis Heraclius, & Sideritis quoque dicitur. Magnes quidem ab inuentore (ut Nicander est author) nomine Magno, qui primus in Ida monte lapidem hunc adinuenit: aut à Magnesia regione, ut Lucretius suis in poematibus scribit. Heraclius uerò, uel ab Heraclia urbe, uel ab Hercule: ut enim Hercules immanes domuit beluas, uiribusq; subegit; ita Magnes ferrum uicticem rerum materiam ad se trahens, subigit, & tenet. Quas ob uires sideritis quoque dicitur. quippe ferrum Græcis σιδῆρος appellatur. Nos autem uulgari idiomate appellamus pietra Calamita. Foditur in Cantabria Hispaniæ, & in uarijs Germaniæ, ac Bohemiæ locis, eisdem sæpe casu inueniatur in ferri fodinis. Præstat, qui ex Macedonia, & Magnesia illi contermina conuehitur: sed omnium præstantissimus est Indicus, & Aethiopicus. Differunt Magnetes colore, qui in ijs aut niger est, aut cæruleus nigricans, aut in nigro rufus, aut contrà. Optimus est mas, qui non modò celerrimè trahit ferrum; sed etiam uim suam in id adeò transfundit, ut possit alterum inherens ferrum ad se trahere. quo fit, ut sæpius acus acum trahat, adeò ut altera alteri subpendeat, nullis appositis adminiculis, ad duodenium usq; numerū. Quod item ferreis fit anulis, qui alter alteri inherentes catenæ instar dependent. tametsi postremus non tam pertinaciter inhereat, uti primus, & secundus. Ratio autem cur Magneti tantum facultas insit trahendi ferrum, nulli sanè, quod sciam, adhuc comperta est, nec ulla eam philosophorum inuestigatio unquam assequi potuit. Proinde necessarium fuerit dicere, illi uim hanc peculiarem tribuisse

tribuisse cœlum, & rerum omnium parentem naturam, ut Rhabarbaro uim detrahendi bilem, & Torpedini marine stupidam reddendi manum, quæ ipsam uiuentem tetigerit. Nec sanè aliud quicquam inueniri putauerim, quod uiribus Magnetem magis æmuletur, quàm Torpedo piscis. Quandoquidem ut Magnetis admiranda facultas ex una pendente acu in aliam transit acum, & ex anulo in anulum; idem similiter efficit Torpedinis uirtus. Quippe hamo capta, obstupesciens eius facultas adeò confestim per setas uirgamq; excurrit, ut statim piscatoris manum miro sanè stupore corripiat. Idemq; efficit retibus comprehensa, uel per funem auræ instar excurrente. Cæterum Dinocrates Alexandrinus (Plinius auctor est lib. xxiiii. cap. xiiii.) Arsinoës de Magnete lapide templum concamerare inchoauerat, ut in eo simulacrum eius è ferro pendere in aère uideretur. Cuius forsitan rationem secuti Arabes, Turcarumq; sacerdotes (si tamen uera referunt, qui talia scribunt) Mahumeti sacellum è præstantissimo Magnete concamerari iusserunt, ut imposita in eo Mahumeti arca è purissimo ferro conflata, tanquam diuino quodam miraculo in aère penderet, ita deceptis populis. Trahit itaq; Magnes propria uel ferrum, excepto eo, quod rubiginem cõtraxerit, uel ubi lapis is alio fuerit confricatus, aut ubi adamas propè adferatur. Magneti uim sanè contrariam habet Theamedes lapis in Aethiopiæ montibus nascens, non procul à monte magnetis: quippe quòd appositum sibi ferrum confestim abigat respuatq;. Quo fit, ut qui calceis ferreis per magnetis montem pergunt, pedes submouere nequeant: per alium uerò ambulantes, nunquam pedibus consistant, & ueluti tripudiantes fiant. Magnetis breuiter meminit Galenus lib. i. x. simpl. med. sic inquit. Ex lapidibus unus est & magnites, & heraclea, quam uocant, ad similem hema- titæ uim obtinens. Lapis, qui Græcis λίθος μαγνήτης, & ἡρακλεος, Latinis lapis Magnes, Magnetes, & Hera- cleus appellatur: Arabibus, Hager almagritos, seu Magnathis: Italis, pietra Magnete, & Calamita.

Theamedes lapis.

Magnetis uis ex Galeno.

Nomina.

20 λίθος ἀραβικὸς. LAPIS ARABICVS. CAP. CVI.

ARABICVS lapis maculoso ebori similis, Is tritus illitus hæmorrhoidas exiccat. Eius cinis dentifricio optimus.

NVLIVM hætenus uidi, nec reperi lapidem, qui eburneam mihi ostenderit faciem. quapropter non crediderim Arabicum lapidem hoc tempore conuechi in Italiam. Eius tamen nomen Græcum est λίθος ἀραβικὸς, Latinum lapis Arabicus: Italicum, pietra Arabica.

Nomina.

30 λίθος γαλακτίτης. LAPIS GALACTITES. CAP. CVII.

GALACTITES appellatur, quod lacteum succum refudet: cinerei tamen est coloris, & gustu dulcis. Ad oculorum fluxiones, & ulcera conuenienter illinitur. Oportet autem in aqua tritum, pyxide plumbea recondere, propter vim glutini, quod ei obhæret.

λίθος μελιτίτης. LAPIS MELITITES. CAP. CVIII.

MELITITES omnia galactitæ similis, hoc tantum interest, quòd dulciorum succum remittit. Eiusdem ut galactites effectus.

40 GALACTITEN, item Melititen qui mihi ostenderet, hætenus non reperi. Alter tamen (ut Galenus inquit lib. ix. simplicium medicamentorum) Galactites uocatur, quòd in succum solutus lactis speciem reddat. quem admodum alter melitites, quòd succi dulcedine mel gustu representet. Galactitæ meminit Plinius lib. xxvii. cap. x. sic inquit. Galactites ex uno colore lactis est. Eandem dicunt leucam, & leucographiam appellant, & synnephiten: tritam lactis succo, & sapore notabilem. In educatione nutricibus lactis fecunditatem: infantium quoq; ad alligata collo, saluam facere dicitur: in ore autem liquefcere. Eandem memoriam adimere dicunt. Mittit eam & Achelous amnis. hæc Plinius. Cæterum, ut testatur Agricola, non solum reperitur Galactites in quibusdam Saxonia montibus, in Germania: sed etiam in quorundam fluminum alueis, pariterq; Melitites. Lapis ille Græcè λίθος γαλακτίτης, Latine lapis Galactites, Italicè pietra Galactite uocatur. Hic uerò Græcis λίθος μελιτίτης, Latinis lapis melitites, Italis pietra Melitite nominatur.

Galactitæ, & melitite histo- ria.

Nomina.

50 λίθος μοροχθός. LAPIS MOROCHTHVS. CAP. CIX.

MOROCHTHVS lapis, quem aliqui galaxiam, aut leucographida uocauerunt, in Aegypto nascitur. quo, utpote molli, & facilè liquefcente, linteones dealbandis uestibus utuntur. Spiracula corporis obstruere uidetur: conueniens ijs, qui sanguinem expuunt, cœliacis, & vesicæ doloribus, cum aqua potus. itidem fluxionibus vuluæ, & impositus uelleri. Mollibus oculorum collyrijs miscetur: explet enim caua, atque delacrymationes sistit. Idem cerato exceptus, ulcera, quæ fiunt in teneris partibus corporis, ad cicatricem perducit.

MOROCHTHVM lapidem nonnullis galaxiam uocatum nasci, fodiq; in Saxonia Germaniæ testis est Georgius Agricola maximus fossiliū indagator. Veruntamen cum nec inde, nec ex Aegypto, quod sciam, in Italiam de-

Nn 3 feratur.

Morochthi la-
pidis vires ex
Galeno.

feratur, cur plura de eo dicam, non habeo. Morochthi meminit Galenus una cum scissili lapide lib. IX. de simpli-
cium medicamentorum facultatibus, sic inquit. Sunt et alij lapides in succum solubiles, ut qui in Aegypto nascitur,
quo utuntur ad splendorem linteis conciliandum. Est autem omnium dictorum minime qualitatis particeps, nec adstri-
ctionem, nec morsum, nec absterfionem pro se ferens. quocirca hoc ipsum duntaxat lapidi huic inest, quod deficcet
videlicet: proinde cerato eum miscentes ad cicatricem ulceribus induendam in mollibus corporibus usurpant. Sed
& ocularibus misceatur facultatibus, perinde ut modo dicti. At quanto est maiore emolliendi vi, quam predicti, quod
nullam videlicet effectricem qualitatem habeat; tanto etiam moderatior est, magisque dolorem lenat. Hunc lapidem
quidam moroxum, nonnulli leucographida nuncupant. haftenus Galenus. Sed certe nescio qua ratione, aut autho-
ritate ductus sibi persuaserit Plinius lib. XXVII. cap. XI. hunc non esse lapidem, sed herbam, ubi una cum leuca de
leucographide differuit. nisi fortasse fuerit uocabulorum similitudine deceptus. Lapis Graecis λιθος μοροχθος, 10
Latinis Lapis morochthibus appellatur: Italis, pietra Morochtho.

Nomina.

λιθος ἀλαβαστηριτης. LAPIS ALABASTRITES.

CAP. CX.

ALABASTRITES vocatus onyx, crematus, resina aut pice exceptus, duritias discutit. Sto-
machi dolores cum cerato leuat: gingiuas comprimit.

Alabastrite
confider.

ALABASTRITES notissimus lapis est ijs, qui Romana inuiserunt aedificia. Hallucinantur tamen, qui
credunt lapidem illum Alabastriten esse, quo hac tempestate torno uaria finguntur uasa, quibusdam subnigricantibus
uenis discurrentibus, pellucido leuore, materiae uero adeo imbecilli, ut parum collisa facile frangantur. Quando-
quidem lapis hic Alabastrite species non est, sed potius gypsi materia. Alabastrites enim, quem antiqui ad uasa un-
guentaria cauabant, quo diutius unguenta a rancore uindicaret, nascitur (ut Plinius inquit lib. XXXVI. cap. VII.)
circa Thebas Aegyptias, & Damascum Syriae. Hic ceteris candidior. Probatissimus uero in Carmania, mox in In-
dia, iam pridem & Syria, Asiaque. Vilissimus autem, & sine ullo nitore in Cappadocia. Probantur quam maxime
mellei coloris in uertice maculosi. haec Plinius. Huius facultates memorie prodidit Galenus lib. IX. simplicium me-
dicamentorum, sic inquit. Et alabastrites uocatus unguis in medicinae usum ingreditur combustus. Quidam eum bis-
endum dant stomachicis. Is Graecis λιθος ἀλαβαστηριτης, Latine Lapis alabastrites dicitur: Italicè Alabastro.

Alabastrite vi-
res ex Gal.

Nomina.

λιθος θυιτης. LAPIS THYITES.

CAP. CXI.

LAPIS nomine thyites, in Aethiopia gignitur, subuiridi colore iaspidem imitatus: cum di-
luitur tamen, lacteum succum reddit. Vehementer mordet: tenebras, quae pupillis obuersion-
tur, expurgat.

Fuch. opinio
reprobata.

THYITEN lapidem neque ipse haftenus inueni, neque ab alio compertum scio. Qui fortasse ex Aethiopia tan-
tum petendus est, ubi cum gigni prodidit Dioscorides. Veruntamen Fuchsius medicus singularis doctrine, libro il-
lo de compositione medicamentorum, quem collucupletatum secundo edidit, lapidem Dioscoridi Thyiten dictum, ni-
hil aliud esse censet, quam lapidem illum caeruleum, qui Italis uulgo Turchina, alijs uero Turcicus lapis appellatur,
ut eius uerba, quae subiiciam, aperte declarant. Iaspis, inquit, Galeno duplex est. Vna subuiridis, quae Dioscoridi
Thyites, ut alibi diffuse monstrauimus, dicitur. Thyites autem non est nisi ea Iaspidis species, quae quod aeri & caelo
matutino autumnali similis sit, hoc est, caerulea, lacteque suffusa, αειριζουσα Graecis, Iunioribus Turcica, Germanis
Turckes nominatur. Quam certe appellationem uerisimile est ex Thyitis deprauata uoce promanasse, originemque
suam duxisse. Altera uiridis, quae sic dicta est, quia uiret. Eius duodecim sunt genera, quae alibi a nobis sunt ordine
explicata. Quintum autem genus est Turcica uocata Iaspis, de qua iam diximus. Haftenus de Thyite lapide Fuchsij
sententia. Quae sane mihi nonnullis rationibus refellenda uidetur. Primum namque non inuenio, quod Galeno Iaspis in
duo genera digeratur, in uiridem scilicet, & subuiridem, ut illi Fuchsius adscribit. Sed ipsum uiridis tantum meminis-
se constat lib. IX. simplicium medicamentorum, ubi de eius facultatibus differuit. Nec obstat, quod Galenus eodem
libro in commemoratione Thyitis lapidis ex Dioscoride, hunc coloris esse scribat subuiridis quodammodo, ut iaspis.
siquidem Galenus eo in loco Dioscoridis uerba refert, ut ex capituli illius titulo quisque certior fieri potest: id enim ita
in scriptum legitur, Περὶ τῆς Διοσκορίδου θυιτου, hoc est, De Dioscoridis Thyite. Praeterea equidem nescio, quo
pacto lapis ille Turcicus possit esse Thyites: quoniam hic tum Dioscoridi, tum Galeno coloris est subuiridis, non au-
tem saturati caerulei, ut ille. Ad haec si lapis, qui αειριζου Graecis uocatur, & qui uere Turcicus est, Iaspidis generi-
bus assignatur (quod ipse quoque Fuchsius asserit) non uideo, quo modo fieri possit, ut idem sit Dioscoridi Thyites: qui
a nemine, quod sciam, inter iaspidum genera recensetur. Postremo mihi quidem non uidetur uerisimile, quod Turci-
cus lapis a Thyitis deprauata uoce nomen acceperit. quam enim, quae so, illae uoces habent inter se similitudinem
certe nullam. Quare potius adducor, ut credam eam appellationem fluxisse ab Italica nostra lingua. nam quemade-
modum in Italia caeruleus color, quem proprie caeli colorem esse uolunt, uulgo turchino uocatur; ita etiam inibi la-
pis is, de quo sermo est, a colore, quem caeruleum habet, Turchina nominatur. Ex qua nomenclatura postea facile
factum esse arbitror, ut eundem lapidem iuniores Turcicum appellauerint: atque adeo simili imitatione fortasse ducti
Germani ipsam Turckes dixerunt. Lapis, qui Graecis λιθος θυιτης, Latine item Lapis thyites appellatur.

Nomina.

λιθος